

Audibus seculi, ut potestatis placeat, se immergit. Distinctius autem decernimus puniendum, si Religiosorum quisquam aliquid praedictorum ausus fuerit attentare.

CAP. V.

Clericus iudicium sanguinis exerceat, ab officio, & beneficio deponitur: & excommunicatus est habens officium Praepositi secularis, si monitus non desistat.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo. (an. 1180.)

Clericis in sacris a ordinibus constitutis ex Concilio Toletano b iudicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut iudicent inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur, & loco. Jubemus e etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Praepositi secularis. Si quis autem contra hoc venire praesumpserit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi subiaceat.

CAP. VI.

Non licet Clericis, vel Monachis lucri causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere. hoc secundo. Laicis non debet Ecclesia titulo conductiois concedi. hoc tertio.

Idem Londonen. d Episcopo. (an. 1180.)

Secundum e instituta praedecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur: & ne Monachi a Clericis, vel Laicis suo nomine firmas habeant: neque Laici Ecclesias ad firmam teneant.

CAP. VII.

Monachi incorrigibiles de monasterio expelluntur, & reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de Monachis ejusdem ordinis reformari non potest.

Idem eadem.

Relatum f est, quod Monachi de H. seculariter vivunt, & alios exemplo suo corrumpunt. Ideoque mandamus, quatenus eos ad observantiam regulae g appellatione remota compellas: vel b si tibi resistit ausu temerario, eis ejectis, fratres alterius ordinis (si non potest praescriptum monasterium in suo ordine reformari) in illud inducas: ut labores impiorum iusti edant, & illi tandem rubore perfusi i ad sui ordinis observantiam revertantur.

CAP. VIII.

Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, ut desistant a rebellionis exercitio.

Innocent. III. Esculan. Episc. k (an. 1213.)

Sicut l te accepimus referente: [& infra. i] Frat. tuae mandamus, quatenus Clericis in sacris ordinibus constitutis rebellionis officium per beneficiorum subtractionem appellatione postposita interdicas.

[i Cum ven. f. n. T. Hostiens. Episc. olim per tuam transiens civitatem, tibi dederit in mandatis, ut Presbyteros, Diaconos, quos ibidem inveniret passim rebellionis, & Subdiaconatus officium exercentes, excommunicationis vinculo innodares, & eos, qui ab illis publica reciperent instrumenta, tu licet id feceris ex mandato praedicti Episcopi, dissimulasti: postmodum de Subd. qualiter donec contra ipsos & alios in sacris ordinibus constitutos deberes procedere, sedem ducentis Apost. consulendam: quocirca.]

CAP. IX.

Clericus, nec dicere nec proferre sententiam sanguinis debet, nec quicquam aliud exerceat, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, vel purgatione vulgari opem prestare non debet.

a C. 6. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 27. c. 4. b Conc. Telet. II. cap. 6. c Inhibemus etiam. d London. e C. 5. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 27. cap. 5. f Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 27. c. 7. g regularem. h & si tibi, & c. i confusi. k Escul. l C. 5. eod. tit. in 1. comp.

FINIS LIBRI TERTII.

Idem in Concilio generali. a (an. 1216.)

Sententiam sanguinis nullus Clericus dicet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, interfet. Si quis autem hujusmodi occasione statuti, Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis aliquid praesumpserit inferre dispendium, per censuram Ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam Clericus literas dicet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas: unde in curiis Principum haec sollicitudo non Clericis, sed Laicis committatur. Nullus quoque Clericus ruptariis b, vel ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum praeparatur: nec ullam chirurgiae artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quae adustionem, vel incisionem inducit. Nec quisquam purgationi aquae ferventis, vel frigidae, seu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat, salvo nihilominus prohibitionibus de monomachiis, sive duellis ante promulgatis. c

CAP. X.

Constitutio Tuonenfis Concilii puniens Religiosos audientes leges, vel Physicam, est canon latae sententiae: & incidentes in illam debent per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo extendit dictam constitutionem ad habentes dignitates, & personatus, & ad Presbyteros.

Honorius III. (an. 1225.)

Super specula d: [& infra. i] Contra religiosas personas (de e claustris) exeuntes ad audiendum leges, vel Physicam, Alexander praedecessor noster olim statuit in Concilio Tuoron. ut nisi intra duorum mensium spatium ad claustrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur, & in nulla causa (si patrocinium praestare voluerint) audiantur. Reversi autem, in choro, mensa, capitulo, & caeteris, ultimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia sed. Apost.) totius spem promotionis amittant. Verum quia nonnulli ex talibus propter quorundam opiniones diversas excusationis aliquid assumebant: nos volentes, ut de caetero ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, districte praecipiendo mandamus, quatenus tam a Dioecetano, & Capitulis ipsorum, quam a caeteris Episcopis, in quorum dioecesibus hujusmodi student, tales excommunicati, & praedictis poenis obnoxii publice nunciuntur. Quia vero Theologiae studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco, funiculos suos faciat longiores, ut sit fides catholica circumcincta muro inextinguibili bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex adverso: ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Praepositos, Cantores, & alios Clericos personatus habentes, necnon Presbyteros (nisi ab his intra spatium praescriptum desisterint) hoc f extendi volumus (& mandamus, g) & appellatione postposita, firmiter observari.

[i Sane licet fallax sit gratia caeterarum scientiarum, & vana etiam pulchritudo, cum frumentum electorum, & vinum germinans virgines juxta Prophetam sit bonum super omnia, & sit pulchrum: quia tamen regulares quidam, & claustrales scientiam, & legem Domini animas convertentem, & sapientiam dantem parvulis, quam super aurum, & topazion amare debuerant, respicientes, abeunt post vestigia gregum, & illicite se convertunt ad pedisequas amplectendas, quae plausum desiderant populorum.]

a Scil. Lat. c. 18. & c. 2. eod. tit. in 1. compil. b al. vapraviis. al. Rotariis, ut observat Hostiensis, sed in omnibus Vaticanis, ut est impressum. c Vid. Conc. Lat. sub Alex. III. c. 20. & Concil. Trid. sess. 25. de refor. cap. 19. d Reliqua fragmenta hujus capituli habes infr. tit. de Magistris, & tit. de privileg. e Haec duo verba, de claustris, desunt in omnibus antiquis. f Haec duo verba, & mandamus, desunt in omnibus antiquis codicibus.

DECRETALIU M EPISTOLARUM GREGORII LIBER QUARTUS.

TITULUS I. DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

CAP. I.

Matrimonium solo consensu contrahitur, nec invalidatur, si consuetudo patriae non servetur.

Ex Concilio Triburiensi. a

DE Francia quidam nobilem b mulierem de Saxonia, lege Saxonum duxit in uxorem: verum quia non eidem utuntur legibus Saxones, & Francigenae, causatus est, quod eam non sua, id est, Francorum lege desponsaverat, (vel acceperat, vel donaverat) dimissaque illa, aliam superduxit. Diffinit super hoc sancta Synodus, ut ille transgressor Evangelicae legis subiciatur poenitentiae, & a secunda conjugeseparetur, & ad priorem redire cogatur.

CAP. II.

Sponsalia de futuro dissolvuntur, si sponsi se dissolvunt, etiamsi fuerint jurata.

Innocentius III. Exon. Episcopo. (an. 1212.)

I. Praeterea d hi, qui de matrimonio contrahendo pure, & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut praestitam fidem observent. Si autem se adinvicem admittere noluerint: ne forte deterius inde contingat, ut talem scilicet ducat, quam odio habet e: videtur, quod ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari.

CAP. III.

Si major septennio duxit in uxorem minorem septennio, & eam tradidit ad domum, oritur ex tali contractu publica honestatis iustitia. h. d. inhærendo literæ. Panorm.

Eugenius Papa. (an. 656.)

Juvenis f, qui puellam nondum septennem duxit, quamvis aetas repugnaret, ex humana tamen fragilitate forsantentavit, quod complere non potuit. Quia igitur in his, quae dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus: tum propter honestatem Ecclesiae, quia ipsa conjunx ipsius fuisse dicitur, tum propter praedictam dubitationem: mandamus g, quatenus confobrinam ipsius puellae, quam postmodum duxit, dividas ab eodem.

CAP. IV.

Ex sponsalibus contractis cum consanguinea, oritur publicae honestatis iustitia.

a Cap. 39. refert Burch. l. 9. Decret. 76. lvo p. 8. c. 213. b C. 1. eod. tit. in 1. compil. c Exonien. d Cap. 11. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 6. c. 33. e habeat. f Cap. 18. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 12. c. 8. g Mandamus ut, absque voce, quatenus.

Alexander III. Papien. Episcopo. (an. 1172.) AD audientiam a nostri Apostolatus pervenit, quod cum H. Papiensis civis filiam suam cuidam filiorum L. dare vellet uxorem: juravit, quod si ille eam habere casu aliquo interveniente non posset, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractus autem a filio priore sponsalibus, quidam consanguinitatem inter eos esse juramentis interpositis firmaverunt. Ideoque praefatus H. eandem dare alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam scriptum est, quod sponsam fratris frater habere non potest: mandamus, quatenus eum suum implere propositum non permittas, sed ut poenitentiam agat de illicito juramento, monitione praemissa, Ecclesiastica districtione compellas.

CAP. V.

Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit: si tamen per eam stetit, quo minus matrimonium proficeretur, sibi poenitentia imponitur.

Idem Panormitano Archiepiscopo. (an. 1180.)

DE illis autem a, qui praestito juramento promittunt, se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis dimittunt terram, se ad partes alias transferentes: Hoc tibi volumus innotescere, quod liberum erit mulieribus ipsis (si non amplius in facto est processum) ad alia se vota transferre, recepta tamen de peijurio poenitentia, si per eas steterit, quo minus fuerit matrimonium consummatum.

CAP. VI.

Non omnis violentia impedit contractum matrimonii. h. d. quoad titulum.

Idem Paduano Episcopo. (an. 1180.)

DE muliere b, quae est invita tradita viro, & detenta, cum inter vim & vim sit differentia, & utrum postea consensus intercesserit, certum nobis nihil postea expressisti, nihil certum inde tibi possumus respondere.

CAP. VII.

Si aliqui apri ad matrimonium contrahunt per verba obscura, communem verborum intellectum sequi tenentur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo. (an. 1180.)

I. EX literis c: [& infra. i] De hoc autem, quod consulisti, quid debeat observari, quando inter aliquos sponsalia contrahuntur, nec intelligit alter, quod alter proponit: Respondemus, quod inspicendum est iudici, si matrimonium contracturi ad id faciendum sint idonei scientia, & aetate: quo cognito, si alter non intellexerit, quod alter proposuit, ad communem verbi intel-

a Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. b C. 4. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 6. c. 12. c Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 6. c. 19. d Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 41. c. 3. Vid. Alex. conf. 152. in 5. volum.

intelligentiam recurratur a, & cogatur uterque verba prolata in eo sensu retinere, quem solent recte intelligentibus generare.

(Quas super causa matrimonii cuiusdam juvenis, R. nomine & M. filia Gilberti, de sancto Leodegario transmisisti, tua sollicitudo nobis innotuit, quod in ipsius negotii examine servasti. Quia vero absentibus partibus veritatem nequivimus plenarie cognoscere, nec causam ipsam ad te remittere, a quo pars altera mulieris ad audientiam nostram noscitur appellasse, eam ven. f. n. Vvint. Herford. & Baton. Episcopis duximus committendam. Ideoque f. r. per a. f. m. q. partes adire eorum presentiam, cum ab eis fuerint convocatae, & quod ipsi iudicaverint, inviolabiliter observare, contradictione, & appellatione rem. compellas.)

C A P. VIII.

Incer sponsam, & consanguineos sponsi oritur impedimentum publice honestatis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

Idem Vigilien. Episcopo. [an. 1170.]

Sponsam h alterius [maxime si est nubili aetati proxima] nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

C A P. IX.

Si vir & mulier invicem promittunt, quod ab eo tempore se pro conjugibus habebunt, contractum est matrimonium de presenti. h. d. & est casus notabilis.

Idem Abbatibus sancti Eadmundi c & Demer. d

[an. 1170. Roma.]

EX parte e C. f mulieris nobis intimatum est, quod Andreas juramentum praestitit, quod eam ab eo tempore pro conjuge teneret, & ei sicut uxori suae fidem servaret. Ipsa quoque eidem Andree juravit, se illum pro marito habituram, & fidem ei tanquam viro proprio servaturam, quo facto praenominatus A. reliquit eandem. Quia igitur nemini licet uxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa vivente continere, mandamus, quatenus eundem, ut superinducta dimissa ad uxorem suam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione praemissa per Eccles. cens. cogatis.

C A P. X.

Qui iuravit cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum, per censuram Ecclesiasticam contrahere compellitur.

Idem Pictaviens. Episcopo. h [an. 1180.]

II. EX literis i Silvani Episcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri sui Episcopatus G. k scilicet de Monstra. & B. filios, & filias impubescentes. haberent, inter se convenerunt, quod eos adinvicem matrimoniis copularent, & hoc tam patres, quam filii sub juramento se promissere facturos: inter quos siquidem G. filiam alterius consentiente patre, se semel, & iterum iuravit ducere in uxorem: quo volente ad alia vota migrare eum Episcopus compellere voluit, ut, quod iuraverat, adimpleret: [& inf. 1] Quia igitur praedicto G. periculosum est contra suum juramentum venire, Frat. t. mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, eum moneas: & si non acquieverit monitis, Eccles. cens. compellas, ut ipsam [nisi rationabilis causa obtulerit] in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

[1 Ipse ad nostram audientiam appellavit, & altera parte ad nos nuncium suum destinante, ipse non venit, nec responsalem aliquem pro se transmisit.]

C A P. XI.

Per censuram Ecclesiasticam pater compellitur restituere filio eius uxorem, quam iniuste detinuit, vel detinet.

a Concordat. l. Labeo. & ibi Bart. ff. de suppl. leg. b C. 7. eod. tit. in 1. compil. c Cadmundi, & de Mejeia d al. Remesia. e C. 8. eod. tit. in 1. compil. f E. g In C. Barb. ita: ab eo tempore in antea. h Pictaviens. i C. 9. eod. tit. in 1. comp. & post Conc Lat. p. 1. c. 26. k VV.

Idem Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Praelatis per Angliam constitutis. (an. 1170.)

NON est a vobis (sicut arbitramur) incognitum, qualiter Rex Anglorum pro discordia, quae inter ipsum, & filios suos est subortab, uxores eorum detineat: (& inf.) Nos itaque attendentes iustum, & honestum esse, ut viri suas petant uxores: mandamus, quatenus eundem Regem ad eas restituendas solite moneatis: & si juxta commotionem vestram filii suis uxores suas intra certum terminum non restituerint, extunc in quacunque parte provinciarum vestrarum detinentur, vel transferuntur, donec ibi fuerint, nulla divina officia (praeter baptismum parvulorum, & poenitentias morientium) celebretis, nec permittatis aliquatenus celebrari.

C A P. XII.

Dictum unius aſſerentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non iuratum.

Idem Episcopo sancta Agatha. (an. 1180.)

II. PRaeterea de muliere d, quae a viro impetitur, cuius consanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publice confiteri recusat propter metum, & potentiam mulieris: Taliter respondemus, ut matrimonium ipsum fieri (nisi iuramentum intervenisset) districte prohibeas, ne deterius inde contingat.

C A P. XIII.

Si mulier invita cum aliquo contrahat, nec in eum posse consentiat, tener matrimonium, si alteri postea nubit. Ita communiter summat. Et secundum hunc intellectum esse bis casus apertus, quod matrimonium metu contractum esset ipso iure nullum, hoc tamen clare non colligitur ex litera.

Idem Procuratori, & Canonicis Soran. (an. 1170.)

Veniens e ad nos Gu. sua nobis relatione monstravit, quod in domo sua mulierem quandam recepit, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus praestitit, quod eam duceret in uxorem: interim autem cum apud domum vicini sui pernoctaverit, ejus filia nocte illa secum concubuit: quos pater puellae simul in uno lecto inveniens, ipsam eam per verba de praesenti desponsare coegit. Ideoque mandamus, quatenus si inveneris, quod primam post fidem praestitam cognoverit, ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundae [nisi metu coactus, qui posset d in virum constantem cadere, eam desponsaverit] adherere facias, ut uxori.

C A P. XVI.

Qui iuravit cum aliqua contrahere, si vult religionem ingredi, debet primo contrahere, ut iuramentum servetur, & ante copulam carnalem monasterium ingredi poterit.

Idem Exoniens. Episcopo. [an. 1172.]

COMmissum e: [& infra.] Significavit nobis Fratertua, quod quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & se cum ea intra biennium per verba de praesenti contracturum, praestito iuramento firmavit: nunc autem privata lege ductus ad frugem melioris vitae transire suspirat: [& infra.] Frat. tuae respond. quod tutius est ei [religione iuramenti servata] prius contrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare: si tamen post desponsationem copula non dignoscitur intervenisse carnalis.

C A P. XVII.

Qui iuravit cum aliqua contrahere, moneri potius debet, quam compelli, contrahat. h. d. inharendo literae.

Lucius III. Rapalen. f Episcopo. (an. 1181.)

REquisivit g a nobis tua Fratertua. qua censura mulier compelli debeat, quae iurisjurandi religione neglecta nubere renuit, cui se nupturam interposito iuramento firmavit: [& inf. 1] Ad quod b. r. quod cum libera debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

[1 Quaesivisti etiam, utrum ea, cujus vir matris thorum pulluit, ad alia vota, cum mater fieri desideret, viro possit vivente transire.]

C A P. XVIII.

Litis pendentia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, si primum erat nullum.

a Cap. 19. eod. tit. in 1. comp. b al. ita: ut sententia. c Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. vid. citatos cap. precedent. d possit. e Cap. 4. eod. tit. in 2. comp. Magister sent. dist. 27. §. hoc autem conjugatis, & ibi Sor. q. 1. art. 4. f Rapucens. al. Rabulen. al. Abulens. g Cap. 1. eod. tit. in 1. comp.

Urbanus III. (an. 1186.)

Cum in a Apostolica: [& infra. 1] Intelleximus, quod cum inter villicum de Arveia, & uxorem ejus, matrimonii quaestio tractaretur b, ante publicationem testium villicus reversus ad propria, publice inter se, & uxorem suam proposuit sententiam divortii, iudicio Ecclesiae promulgatam: & sic falsitate suggesta, quandam aliam facti nesciam c sibi copulare praesumpsit. Postmodum vero super prioris matrimonii quaestione literis impetratis, delegati Iudices sententiam divortii protulerunt. Verum quia villicum, & mulierem, quam superinduxit, pendente lite prioris uxoris invicem asseris consensisse: Consult. t. r. quod imposta viro poenitentia competenti, & intra poenitentiae tempus carnali commercio interdicto, postmodum in maritali copula poterunt remanere.

[1 Cui licet immeriti praesidemus, magisterium resideat totius Ecclesiastica disciplina, dignum est & consonum rationi, ut quoribus circa negotia Ecclesiastica aliquid dubietatis emergit, ad ipsius deliberationis arbitrium recurratur.]

C A P. XIX.

Uxor non certificata de morte viri contrahere non potest, quamvis ignoret, quid sit de marito, qui longo tempore absuit.

Clemens III. Casaravugustensi Episcopo. d (an. 1188.)

I n praesentia e nostra quaesivisti, quid agendum sit de muneribus, quae viros suos causa captivitatis, vel peregrinationis absentes, ultra septennium praesolatam fuerint, nec certificari possunt de vita, vel de morte ipsorum, licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem: & pro juvenili aetate, seu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes alii matrimonio copulari. Consult. ergo t. r. respond. quod quocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonicè convolare: nec auctoritate Ecclesiae permittas contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum.

C A P. XX.

Contractus matrimonii cum peccatrice volente se corrigere, proficit ad remissionem peccatorum.

Idem.

I nter opera g charitatis non minimum est, errantem ab erroribus sui semita revocare: [& inf. 1] Statuimus, ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores, quod agunt, in remissionem proficiat peccatorum.

[1 Ac praesertim mulieres voluptuose viventes, & admittentes indifferenter quoslibet ad commercium carnis, ut caste vivant, ad legitimum thori consortium invitare. Hoc igitur attendentes, auctoritate Apostolica.]

C A P. XXI.

Matrimonium per vim contractum, cohabitatione spontanea convalescit. h. d. & quotidie allegatur.

Idem.

A D id h, quod per tuas literas intimasti de quadam parochiana tua, quam suus vitricus cuidam Teuthonico matrimonialiter copulavit: Taliter r. quod quamvis undecim annos habens, ab initio invita fuisse ei tradita, & renitens: tamen quia postmodum per annum, & dimidium sibi cohabitans, consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire: nec de caetero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum, quod non consenserit in eundem, nominaverit producen-

a Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. p. 6. c. 21. b verteretur. c insciam. d Casaravugustano. e C. 3. eod. tit. in 2. comp. f fuerunt. g C. 5. eod. tit. in 2. comp. Ant Gomez. 3. var. resol. c. 13. Jul. Clarus. in pract. crim. §. fin. q. 98. & Covar. in ep. 4. Decr. p. 2. c. 8. §. 11. h Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. vid. Oldrad. consil. 36.

ducendos, cum mora tanti temporis hujusmodi probationem excludit: Mandamus igitur, ut propter hoc non omit- tas, quo minus utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, nisi forte vellet ad religionem pa- riter convolare, poenitentia eis injuncta pro eo, quod ad alienos, & illicitos concubitus uterque transivit.

CAP. XXII.

Sponsalia de futuro, etiam jurata, solvuntur per secunda sponsalia de presenti, non autem per secunda de futuro.
Innocentius III. Fernatin. b. Episcopo.
(an. 1210.)

Sicut c. ex literis tue Frater accepimus, cum Lau. paro- chianus tuus P. mulierem se ducturum in conjugem, in manus patris ejusdem P. jurantis, quod eam sibi traderet in uxorem, proprio firmaverit juramento, nec per virum ster- terit, sed per mulierem potius, quo minus iater eos ma- trimonialis solennitas sit secuta, quatuor postmodum, vel quinque annis elapsis, idem L. E. mulierem per verba de presenti (ut ejus consanguinei asserunt) desponsavit: [& infra. 1] Postulationi tue taliter respondemus, quod si tibi constiterit, quod idem L. P. per verba de futuro, E. vero desponsaverit per verba de presenti: imposita ei poenitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit (nisi forsitan in juramento suo certum terminum, intra quem dictam P. du- ceret in uxorem, prefixit, nec per eum stetit, quia ad sta- tutum terminum matrimonium consummaverit) matrimo- nium secundo loco contractum legitimum iudices, & ad illud servandum compellas eundem. Quod si forte per verba de futuro sponsalia cum utraque contraxit, juramentum prin- mum, sicut licite factum est, ipsum servare compellas, de secundo ei poenitentiam injuncturus. Quod si de his non constat ad plenum, tamdiu adhuc cognoscas de causa, do- nec super his sufficienter d. instruaris.

[1 Propter quod frater predictus P. suam deposuit in pre- sentia tua questionem. Quia vero quid super his agendum sit, nostro postulas responso edoceri.]

CAP. XXIII.

Mutus, & surdus, & omnes, qui non prohibentur, matrimo- nium contrahere possunt.

Idem Arelatensi Episcopo. (an. 1210.)

Cum apud sedem e Apostolicam: [& infra. 1] Sane con- sultuisti nos, utrum mutus, & surdus alicui possint ma- trimonialiter copulari. Ad quod taliter respondemus, quod cum prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahen- do, ut quicumque non prohibetur, per consequentiam ad- mittatur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus il- lorum, de quorum, quarumque conjunctionibus agitur: videtur, quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari: cum quod verbis non potest, signis valeat declarare.

[1 Cui licet immeriti preasidemus, totius Ecclesiasticæ disci- plina resideat magistratus, dignum & consonum est rationi, ut quoties circa negotia varia, & diversa quodcumque dubitationis emerferit, ad ipsius iudicium recurratur. Quæ disponente Do- mino inter omnes Ecclesias obtinere meruit principatum.]

CAP. XXIV.

Furiosus matrimonium contrahere non potest.

Idem Veruel. Episcopo. (an. 1212.)

Dilectus f. filius R. proposuit g, quod filiam suam cui- dam matrimonialiter copulavit: [& infra. 1] Cum au- tem eadem mulier cum ipso viro, qui continuo furore la-

a Excludat. b Fernatinati. al. Ferraviensi. c Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. d sufficientius. e Cap. 3. eod. tit. in 3. comp. & de materia, videlicet quod matrimonium contrahitur per nu- rus, & signa internos consensus exprimentia, Vid. Thom. 4. sent. dist. 27. & ibi Sotum q. 1. art. 3. f. Cap. 4. eod. tit. in 3. compil. g proposuit coram nobis.

borat, morari non possit, & propter a alienationem furo- ris legitimus non potuerit intervenire consensus: manda- mus, quatenus si tem noveris ita esse, prefasas personas cu- res ab invicem separate.

[1 Ignorans, quod ipse esset furiosus. Unde humiliter supplica- vit a nobis, ut tam eidem, quam ipsius filie consulere dignemur.]

CAP. XXV.

Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur, quoad probationem: & intellige, vel alia signa equipollentia. h. d. secundum intellectum, quem tenet Pa- nomitanus.

Idem Brixien. Episcopo. (an. 1212.)

Tua b. Fraternitati: [& infra.] Postulasti, utrum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur inquisitioni tue taliter respondemus, quod matrimo- nium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum: sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de presenti. Nam surdi c, & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mu- tuum sine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba so- la non contrahunt, cum intelligantur minime consentire.

CAP. XXVI.

Si alter contrahentium utitur verbis dubiis, animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro judiciali: secus in poenitentiali. h. d. secundum verum, & communem intellectum.

Idem. (an. 1213. Romæ.)

Tua d. nos duxit Fraternitas consulendos: [& infra.] Con- sequenter quaesivisti, cum quandam mulierem quidam aliter inducere nequivisset, ut sibi committeretur carnaliter, nisi desponsasset eandem: nulla solennitate adhibita, vel alicujus presentia, dixit illi, Te Joannes desponsat: cum ipse Joannes non vocaretur, sed finxit se vocari Joannem: non credens esse conjugium, eo quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulam tantum exequendi carnalem: utrum inter predictos sit ma- trimonium celebratum, cum mulier consenserit in eundem, & ille disenserit e, & disentiatur, nec aliud quicquam f. egerit, quam superius est expressum, nisi quod cognovit ean- dem? Super quo tibi respondemus, quod cum preatus vir predictam desponsaverit mulierem in propria persona, & sub nomine alieno, quo tunc se vocari finxit, & inter eos sit car- nalis copula subsecuta: videtur forte pro conjugio presump- tum, nisi tu nobis expresse scripsisses, quod ille nec propo- suit, nec consensit illam ducere in uxorem: quod qualiter tibi constiterit, non videmus. Nos autem, quid juris sit rescribentes, dicimus, quod si res ita se habet, videlicet, quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in predictam personam, non debet ex illo facto con- jugium iudicari, cum in eo nec substantia conjugalis contra- ctus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus solummodo affuit, & defuit om- nino consensus, sine quo cætera nequeunt foedus perficere conjugale.

CAP. XXVII.

Ad denunciationem unius honesti viri, qui desert consanguini- tatem, & de fama, vel scandalo docet, impeditur matrimo- nium contrahendum.

Idem Episcopo Beluacen. (an. 1213.)

Cum in g. tua dioecesi: [& infra.] Sane quia contin- git interdum, quod aliquibus volentibus matrimo- nium contrahere, bannis (ut tuis verbis utamur) in Ec- clesiis

a Forte legendum, & propter alienationem mentis: sed nul- lus ex antiquis Codicibus ad stipulatur. b Cap. 5. eod. tit. in 3. compil. c diffio, surdi, deest in omnibus Codicibus. d C. 1. eod. tit. in 4. compil. e In C. Bar. & ille disenserit in eandem. f al. aliquid. g Cap. 2. eod. tit. in 4. comp.

clesiis editis, ac nullo contradicatore publice comparente, licet fama privatum impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium juramenta majorum de sua propinquitate, ut suspitionis tollatur materia, offeruntur: quid tibi sit faciendum in casibus hujusmodi, quaesivisti. Ad quod taliter respond. quod si persona gravis, cui fi- des sit adhibenda, tibi denunciet, quod hi, qui sunt ma- trimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama, vel scandalo doceat, aut etiam per teipsum possis certificari de plano: non solum debes juramenta paren- tum sponte oblata non recipere, verum etiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiverint, compellere, ut a tali contractu desistant, vel contra fa- mam hujusmodi secundum tue discretionis arbitrium ju- ramenta exhibeat propinquorum. Alioquin si persona denuncians non extiterit talis, ut diximus, & de fama, b vel de scandalo non poterit edocere, ad desistendum mo- nere poteris, non compellere, contrahentes.

CAP. XXVIII.

Mulier, quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur, marito probante contrarium: secus si probat se consensisse per metum, qui potest cadere in constantem virum.

Honorius III. Episcopo Berghen. c. (an. 1225.)

Consultationi d. tue breviter respondemus, quod mulie- res, quæ veniunt ad valvas Ecclesiæ benedicendæ cum spon- sis, & ibi reclamantes affirmant se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audire (sponis legitime proban- tibus contrarium) non oportet: cum legitimis & idoneis testibus non debeat illarum simplex assertio prevalere. Sa- ne illis, quæ benedictione accepta mox a sponis aflu- giunt, ante carnis copulam subsecutam, asserentes se nunquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas, verba protulisse consensus, licet animo dissen- tirent: non statim est audientia deneganda, sed de illato metu est cum diligentia inquirendum: & si talis metus inveniat illatus, qui potuit cadere in constantem e. vi- rum, erunt non immerito audiendæ.

CAP. XXIX.

In matrimoniis, & sponsalibus debet esse libertas, unde in eis promissio pœnæ non obligat.

Gregorius IX. (an. 1235.)

Gemma f. mulier nobis exposuit, quod cum T. filia ejus cum C. contraxit g. matrimonium, B. de Alse- rio ea occasione, quod inter P. filium suum, & predi- ctam puellam intra septennium constitutos, sponsalia con- tracta fuerunt, poenam solvendam a parte, quæ contra- veniret, in stipulatione appositam, ab ipsa nititur extor- quere. Cum itaque libera matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit merito improbanda: mandamus, quatenus si est ita, eundem B. ut ab extorsione predictæ pœnæ desistat, Ecclesiastica censura compellas.

CAP. XXX.

Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carna- lem copulam subsecutam, sed non per nifum carnalis copula- tantum. h. d. cum c. fin. infra eodem.

Idem Episcopo Cenomanen. (an. 1236.)

IS, b qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio con- trahendo, carnali copula subsecuta, etsi in facie Ec-

a Offerantur. b aut de fama, & c. Besguenens. alit. Bes- guens. al. Belguensis. al. Bisgucon. al. Bononiens. d Vid. Jul. Clarum in Pract. crim. §. fin. q. 6. unde intelliges, quæ ad hunc locum spectant. e Quis dicatur talis metus, vide l. qui in alie- nis. §. fin. ff. de acquir. hered. f Vid. Conc. Trid. sess. 24. de reform. matr. c. 9. & Covarr. in Epit. 4. Decr. p. 2. c. 3. §. 1. g contraxerit. h Præter Henr. Borch. & Præpositum, vid. Covarr. in Epit. 4. Decret. part. 1. cap. 4. §. 1.

Tom. II.

clesiæ ducat aliam, & cognoscat, ad primam redire tene- tur: quia licet presumptum primum matrimonium videat- ur, contra presumptionem tamen hujusmodi non est pro- batio admittenda. Ex quo sequitur, quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmo- dum subsecutum.

CAP. XXXI.

Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimo- nium, etiam carnali copula consummatum. Sed sponsalia de futuro etiam jurata solvuntur per sequentia de presenti.

Idem. (an. 1236.)

Si inter a virum, & mulierem legitimus consensus inter- veniat de presenti, ita quod unus alterum mutuo con- sensu verbis consuets expresso recipiat, utroque dicente: Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum: vel alia verba consensum exprimentia de presenti, sive sit ju- ramentum interpositum, sive non, non licet alteri ad alia vota transire: quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum (etiam si sit carnali copula subsecuta) se- parari debet, & primum in sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accessit b tantummodo promissio de futuro, utroque dicente alteri: Ego te recipiam in meam, & ego te in meum, sive verba similia: si alius mulierem illam per verba de presenti desponsaverit, etiam si inter ipsam, & primum juramentum intervenerit, sicut diximus, de futuro, hujusmodi desponsationis intuitu secundum ma- trimonium non potuit separari, sed eis est de violatione fidei poenitentia injungenda.

CAP. XXXII.

Nifus ad copulam non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

Idem. (an. 1236.)

Adolefcens, e qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sæpe nifus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum de verba de presenti contraxit: non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex for- ma contractus, nec presumptum, cum conatus non habuisset effectum: sed secundum debet habere uxorem.

TITULUS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

CAP. I.

Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, pro pubere vero non, nisi consentiat.

Honorius Eusebio Episcopo. (an. 520. Romæ.)

Tua nos d. requisivit Fraternitas de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, si sine voluntate adulti filii facere potest. Ad quod dici- mus, si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse. Potest autem filium nondum adultum (voluntas ejus discerni non potest) pater cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, om- nino debet hoc adimplere.

CAP. II.

Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, conjugum non debent.

Nicolaus Papa. (an. 862. Romæ.)

Ubi non est consensus: [& infra. 1] Districtius inhi- bemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad æra- tem legibus, vel canonibus determinatam non pervenerit,

M m

con-

a Vide Sor. 4. sent. dist. 27. q. 2. art. 3. Sylvestrum in summa, verbo sponsalia, q. 10. & Covarr. in epit. 4. Decr. p. 1. b acces- serit. c Præter Doctores vide Gemintianum, & Francum in c. 1. §. idem. desp. imp. l. 6. Sylvest. in summa, verbo matrimonium, 2. quest. 16. & Alciat. tract. de præsumpt. reg. 3. præf. 38. d. Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. e Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.